

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, grudzień 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/161/2010

CELE I DAŻENIA ŻYCIOWE POLAKÓW

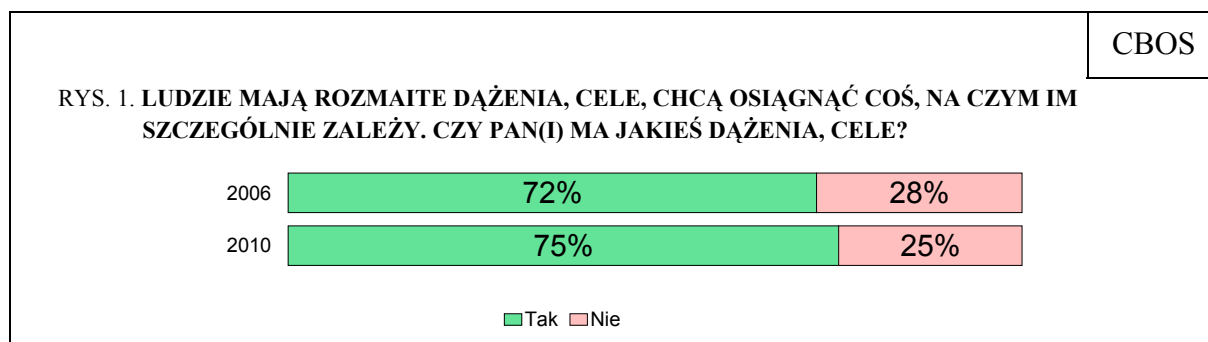
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W listopadzie¹ po raz drugi pytaliśmy o aspiracje życiowe Polaków. Interesowało nas, jakie są obiekty dążeń naszego społeczeństwa oraz w jakim stopniu są one uwarunkowane przez czynniki społeczno-ekonomiczne.

Deklaracje dotyczące celów i ambicji umożliwiają wgląd w sferę normatywną, gdyż pragnienia i plany są często utożsamiane z wartościami. Ponadto oddziałują one na działania jednostek. Aspiracje i cele, jakie wyznaczamy sobie w życiu, są także elementem budowania własnej tożsamości. Mówią one zatem, kim jesteśmy i dokąd zmierzamy.

Trzy czwarte badanych (75%) przyznaje, że ma rozmaite ambicje, które pragnie zrealizować. Jednak co czwarty respondent (25%) twierdzi, że nie ma szczególnych celów, do których dąży, co może świadczyć o orientacji życiowej nakierowanej na tzw. życie z dnia na dzień. Tegoroczne deklaracje są liczebnie zbliżone do uzyskanych przed czterema laty.

Na odpowiedzi w tej kwestii silnie oddziałuje wiek ankietowanych. Wśród respondentów najmłodszych niemal wszyscy (94%) deklarują, że mają rozmaite cele w życiu, natomiast wśród najstarszych niespełna połowa (46%). Także im badani są lepiej wykształceni, tym częściej przyznają się do chęci osiągnięcia czegoś, na czym im szczególnie zależy. Takie deklaracje składa niewiele ponad połowa ankietowanych z wykształceniem podstawowym (55%) i zdecydowana większość legitymujących się wykształceniem wyższym (89%). Badani o najwyższych dochodach *per capita* w gospodarstwie domowym

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (246) przeprowadzono w dniach 4–11 listopada 2010 roku na liczącej 999 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

niewiele częściej niż gorzej sytuowani deklarują posiadanie celów życiowych (zob. tabela aneksowa).

ASPIRACJE POLAKÓW

W określaniu swoich aspiracji ankietowani nie byli ograniczeni z góry określonymi odpowiedziami (pytanie było otwarte). Jednak w trakcie analiz ich wypowiedzi pogrupowano w osiem ogólnych kategorii. Pozwalają one na podsumowanie wyników wyznaczając sfery życia, których dotyczą orientacje życiowe badanych.

Plany i cele Polaków związane są najczęściej z finansami oraz pracą (po 41%). Niemal tyle samo ankietowanych (40%) definiuje je wokół rodziny, natomiast co czwarty respondent (25%) wymienia plany dotyczące własnej osoby niezwiązane z sytuacją materialną bądź zawodową. Stosunkowo często ankietowani zwracają uwagę na znaczenie zdrowia (16%), a mniej więcej co dwunasty (8%) nawiązuje do kwestii społecznych. Pewnej części badanych najbardziej zależy na emeryturze i możliwości dożycia późnej starości (5%) oraz na spokoju (4%).

O dążenia i cele Polaków po raz pierwszy pytaliśmy cztery lata temu². Mimo że nie możemy bezpośrednio porównać wyników obu badań³, przy zestawieniu pewnych kategorii okazuje się, że również w 2006 roku praca i warunki materialne były najczęściej wymienianymi sferami życia, których dotyczą aspiracje ankietowanych. Natomiast obecnie respondenci dużo częściej niż cztery lata temu mówią o znaczeniu zdrowia.

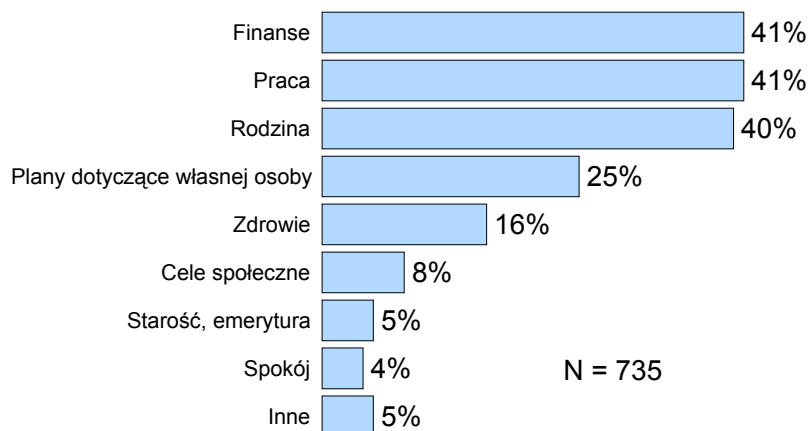
² Zob. komunikat CBOS „Cele i dążenia życiowe Polaków”, kwiecień 2006 (oprac. R. Boguszewski).

³ W 2006 roku pytanie również było otwarte, jednak opracowując tegoroczne wyniki mieliśmy na uwadze nie zachowanie porównywalności, lecz to, by kategorie, w jakie zostały pogrupowane odpowiedzi, jak najlepiej oddawały wymiary aspiracji wymienionych przez badanych.

ODPOWIEDZI OSÓB MAJĄCYCH JAKIEŚ CELE I DAŻENIA

CBOS

RYS. 2. JAKIE SĄ PANA(I) DAŻENIA, CELE?

* Pominięto osoby odpowiadające „trudno powiedzieć” i odmawiające odpowiedzi

** Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać różne cele i dążenia

Bardziej szczegółowe dążenia zawarte w przedstawionych wyżej kategoriach pozwalają lepiej zrozumieć pragnienia i aspiracje Polaków. Wśród badanych wymieniających finanse znaleźli się ci, którzy pragną zapewnić sobie i swoim najbliższym odpowiednie warunki materialno-bytowe (20%), osoby snujące plany mieszkaniowe (m.in. budowy bądź kupna domu lub mieszkania, ich wykończenia, remontów i modernizacji – 14%), wskazujące na znaczenie wysokości emerytur (3%), mówiące o swoich zamierzeniach związanych z zakupem różnego rodzaju dóbr (w tym domków letniskowych, samochodów, sprzętu elektronicznego) oraz spłatą długów (po 2%).

Wśród badanych podkreślających znaczenie aspiracji zawodowych część mówiła o nich w sposób bardzo ogólny (11%), jednak więcej osób skupiało się na konkretnych aspektach pracy, na których im zależy. Co dziesiąty respondent (10%) planował znaleźć lub zmienić pracę. Dla znaczącej liczby ankietowanych (6%) bardzo ważna okazała się stabilizacja zawodowa, tj. utrzymanie lub posiadanie stałej pracy. Mniej więcej tyle samo osób wskazywało na wagę posiadania dobrze płatnej pracy (6%), rozpoczęcia lub utrzymania i rozwoju własnej działalności gospodarczej (5%) oraz samorealizacji na polu zawodowym, awansu i spełnienia ambicji zawodowych (5%).

W grupie osób wymieniających rodzinę tyle samo podkreślało, że ich plany życiowe dotyczą szczęścia rodzinnego, co twierdziło, że ich celem jest dbanie o wykształcenie dzieci i pomaganie im (m.in. zapewniając im przyszłość i dobre warunki) oraz znalezienie partnera

i założenie rodziny (po 8%). Nieco mniej badanych (6%) zwracało uwagę na dobre wychowanie dzieci. Natomiast niektórzy dopiero planowali je mieć (2%).

Najbardziej szeroka definicyjnie kategoria dotyczy odpowiedzi respondentów nawiązujących do planów związanych z ich własną osobą. Skupia ona zarówno zamierzenia edukacyjne badanych (12%), jak i dążenia do udanego życia osobistego (m.in. oczekiwanie godnego, długiego życia, pragnienie bycia szczęśliwym, braku zmartwień itp. – 5%) oraz plany dotyczące wyjazdów i podróży (4%). Do tej kategorii zaliczono również odpowiedzi nawiązujące do samodoskonalenia się i rozwijania swoich pasji czy zainteresowań (2%) oraz wypoczynku, a także zaangażowania w życie religijne i rozwój duchowy (po 1%).

Najmniej zróżnicowane kategorie to zdrowie i spokój. W przypadku zdrowia respondenci rozróżniali jedynie, czy koncentrują się na kondycji zdrowotnej własnej czy swoich najbliższych. Kategoria „spokój” odnosi się do odpowiedzi badanych, którzy mówili o potrzebie spokojnego życia.

Odpowiedzi dotyczące celów społecznych nawiązują do oczekiwań odnośnie do poprawy sytuacji politycznej, gospodarczej i społecznej w Polsce i na świecie, w tym wzrostu gospodarczego, niskiego bezrobocia, zgody społecznej i dobrej atmosfery politycznej (7%). W celach społecznych znalazły się także odpowiedzi związane z planami dotyczącymi osobistego zaangażowania w działalność różnego rodzaju organizacji lub bezpośrednią pomoc innym (wykluczając członków rodziny i inne bliskie osoby) – 1%.

W kategorii „starość, emerytura” zgrupowano odpowiedzi respondentów, którzy określili swoje plany jako dążenie dotrwania do emerytury (3%) lub dożycia późnej starości (2%).

ODPOWIEDZI OSÓB MAJĄCYCH JAKIEŚ CELE I DAŻENIA (N = 735)

		CBOS
Jakie są Pana(i) dążenia, cele?		
Finanse		
Osiągnięcie odpowiednich warunków materialno-bytowych		20%
Plany mieszkaniowe		14%
Dobra, wysoka, godna emerytura		3%
Zakup różnego rodzaju dóbr		2%
Splata długów, kredytów, pożyczek		2%
Praca		
Znalezienie zatrudnienia, zmiana pracy		10%
Posiadanie stałej pracy, utrzymanie dotychczasowej, stabilizacja zawodowa		6%
Lepsze zarobki, dobrze płatna praca		6%
Własna działalność gospodarcza		5%
Awans zawodowy, spełnienie ambicji zawodowych		3%
Praca – ogólnie		11%
Rodzina		
Szczęście rodzinne, harmonia, zrozumienie i wzajemna pomoc		8%
Zapewnić dobre wykształcenie swoim dzieciom		8%
Wspomagać swoje dzieci, zapewnić im przyszłość i dobre warunki		8%
Założyć rodzinę, znaleźć partnera		8%
Dobrze wychować swoje dzieci		6%
Mieć dzieci		2%
Plany dotyczące własnej osoby		
Wykształcenie		12%
Udane życie osobiste		5%
Wyjazdy, podróże		4%
Samodoskonalenie, rozwijanie się (swoich pasji i zainteresowań)		2%
Czas wolny, wypoczynek, rekreacja		1%
Religia, wiara		1%
Zdrowie		
Zdrowie własne i najbliższych		16%
Cele społeczne		
Pragnienie stabilizacji politycznej gospodarczej i społecznej w kraju i na świecie (wzrost gospodarczy, bezpieczeństwo, zgoda społeczna)		7%
Chęć zaangażowania się w życie społeczne (np. udział w samorządach, pomoc charytatywna)		1%
Starość, emerytura		
Doczekać emerytury		3%
Dożyć spokojnej, późnej starości		2%
Spokój		
Spokój, spokojne życie		4%
Inne		

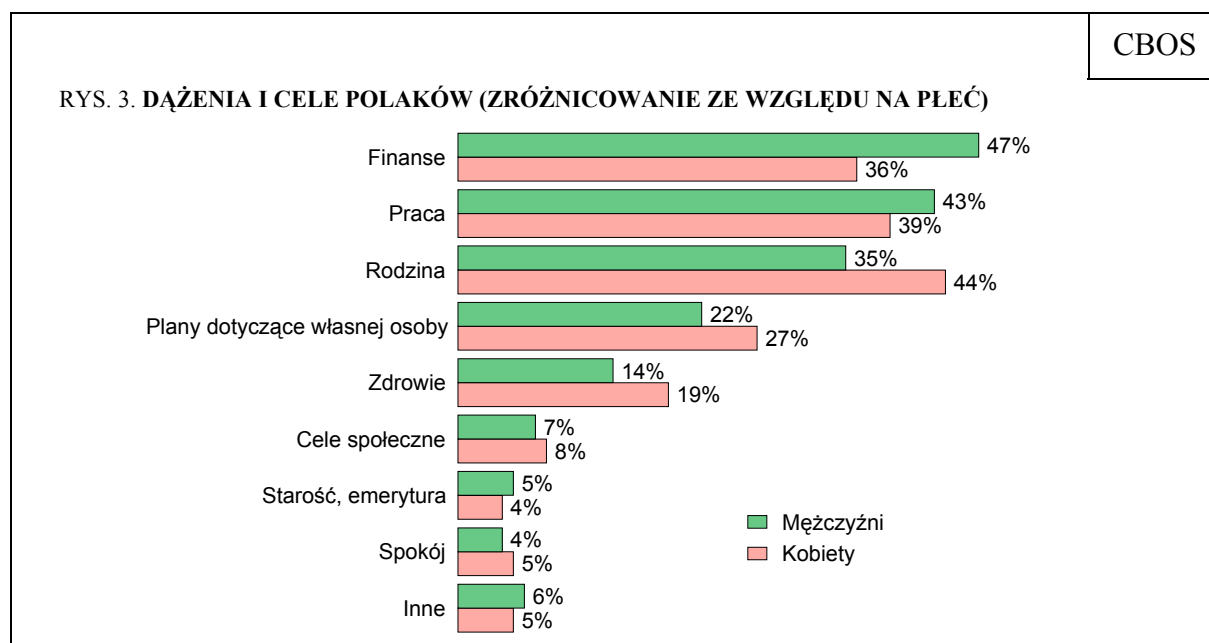
* Pominięto osoby odpowiadające „trudno powiedzieć” i odmawiające odpowiedzi

** Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać różne cele i dążenia

UWARUNKOWANIA ASPIRACJI

Na różnych etapach życia ludzie wyznaczają sobie odmienne dążenia i cele. Nie dziwi zatem fakt, że najsilniejszy wpływ na aspiracje ankietowanych ma wiek, pozwalający w przybliżeniu określić etap cyklu życia. Jednak badania pokazują, iż na plany życiowe wpływają również takie czynniki, jak: płeć, wykształcenie, sytuacja materialna i do pewnego stopnia miejsce zamieszkania.

Mężczyźni częściej niż kobiety wymieniają finanse i pracę jako obszary, na których koncentrują się ich aspiracje. Dla kobiet sferą, w której chcą się realizować, dużo częściej jest rodzina, trochę częściej mówią również o planach dotyczących własnej osoby oraz trosce o zdrowie.

* Pominięto osoby odpowiadające „trudno powiedzieć” i odmawiające odpowiedzi

** Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać różne cele i dążenia

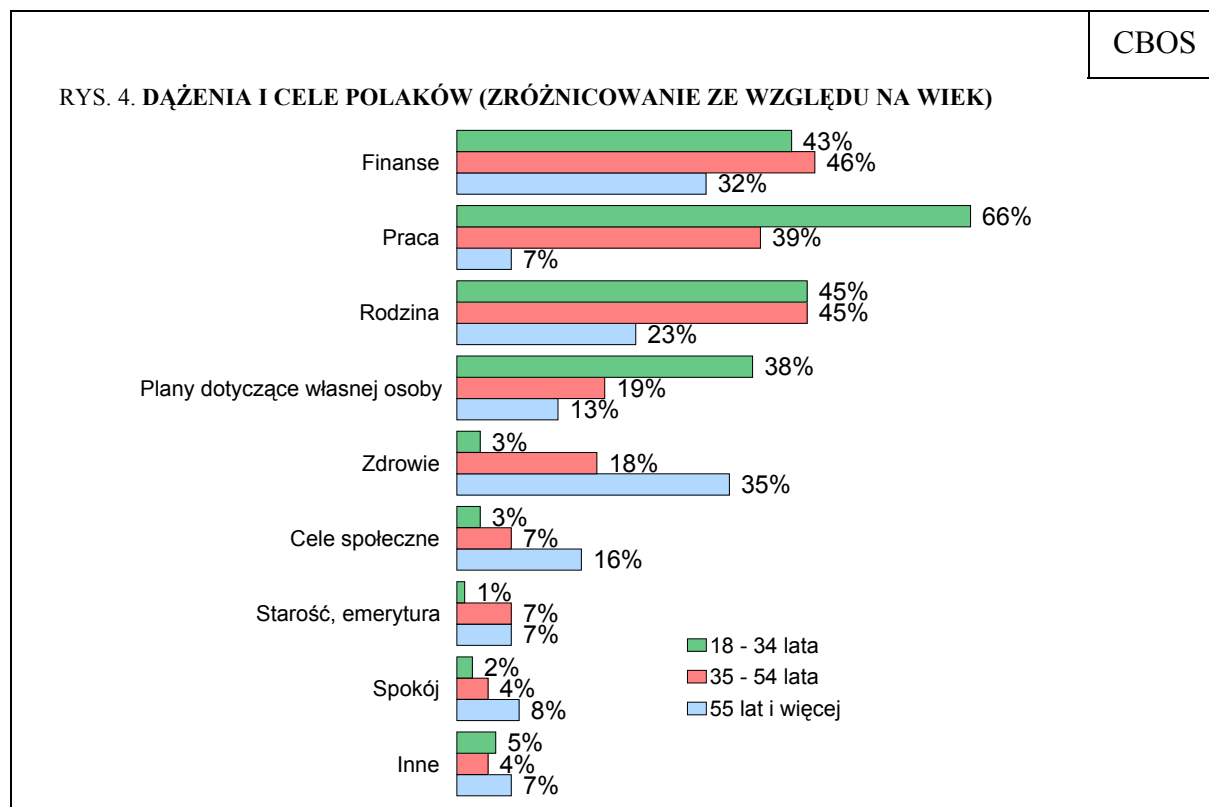
Analizując bardziej szczegółowe cele wśród mężczyzn i kobiet odnajdujemy w większości te same kategorie, ale w innej konfiguracji. Co czwarty mężczyzna (25%) mówi o potrzebie zapewnienia sobie i swojej rodzinie odpowiednich warunków materialno-bytowych. Na drugim miejscu są plany mieszkaniowe (15%), a na kolejnych – ogólnie praca i zdrowie (po 14%). Natomiast kobiety najczęściej wymieniają dbałość o zdrowie własne i najbliższych (19%), a dopiero w drugiej kolejności mówią o dążeniu do zapewnienia odpowiednich warunków finansowych (17%). Na trzeciej pozycji znalazło się pragnienie zdobycia określonego wykształcenia (14%).

Tabela 1

Pięć najważniejszych celów życiowych Polaków (wg płci):			
Mężczyźni		Kobiety	
1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	25%	1. Zdrowie własne i najbliższych	19%
2. Plany mieszkaniowe	15%	2. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	17%
3. Praca – ogólnie oraz zdrowie własne i najbliższych	po 14%	3. Wykształcenie	14%
4. Wykształcenie oraz założenie rodziny	po 11%	4. Znaleźnię pracy oraz plany mieszkaniowe	po 13%
5. Szczęście rodzinne	10%	5. Dobrze wykształcić dzieci oraz wspomagać dzieci	po 11%

Aspiracje i ambicje badanych są bardzo silnie zdeterminowane przez wiek, który ma szczególnie duży wpływ na dążenia w takich dziedzinach, jak: praca, plany dotyczące własnej osoby, zdrowie i cele społeczne. Plany większości młodych ludzi (od 18 do 34 lat) dotyczą życia zawodowego (66%), które wymienia tylko co czternasty badany powyżej 55 roku życia (7%). Niemal dwie piąte młodych respondentów (38%) wyznacza sobie dążenia związane z samorealizacją pozazawodową. Takie plany ma tylko co ósma starsza osoba (13%). Natomiast dbanie o zdrowie jest dążeniem ponad jednej trzeciej ankietowanych powyżej 55 roku życia (35%) i jedynie 3% najmłodszych. Najstarsi badani częściej zwracają uwagę również na cele społeczne.

* Pominięto osoby odpowiadające „trudno powiedzieć” i odmawiające odpowiedzi

** Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać różne cele i dążenia

Różnice w orientacjach życiowych na różnych etapach życia są jeszcze bardziej widoczne przy analizach bardziej szczegółowych celów. Dla ludzi młodych, między 18 a 34 rokiem życia, najważniejsze jest zdobycie wykształcenia (30%). Częściej niż co piąty (22%) mówi o potrzebie znalezienia pracy i poprawy warunków mieszkaniowych (zdobycia własnego mieszkania bądź domu lub jego remont). Dla niemal co piątego (19%) celem jest założenie rodziny.

Dla osób w średnim wieku (od 35 do 55 lat) na plan pierwszy wysuwa się kwestia zapewnienia odpowiednich warunków materialno-bytowych (25%). Na drugiej pozycji znajduje się dążenie do dbania o zdrowie (18%). Niemal tyle samo badanych w tym wieku (17%) skupia się na wykształceniu swoich dzieci.

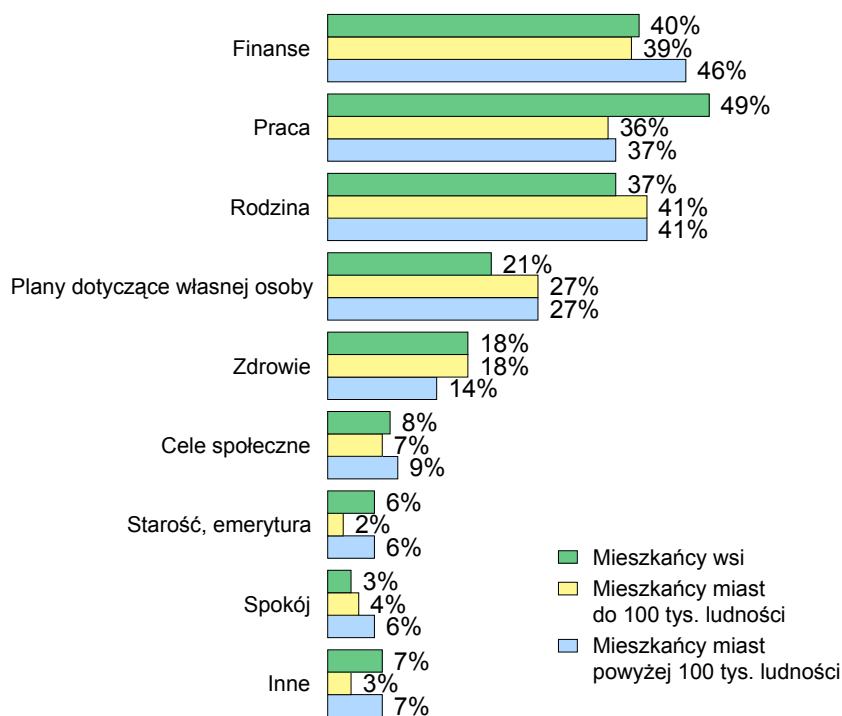
Natomiast dla ankietowanych powyżej 55 roku życia najważniejsze jest zdrowie (35%). O warunki materialne planuje zatroszczyć się niemal co piąty badany w tym wieku (18%), co oznacza, że mniej więcej o połowę mniej starszych respondentów koncentruje się na swoich warunkach materialnych niż na zdrowiu. Prawie co siódmy badany z tej grupy (15%) mówi o pragnieniu stabilizacji sytuacji politycznej, społecznej lub gospodarczej w kraju i na świecie i jest to trzeci najczęściej wymieniany cel.

Tabela 2

Pięć najważniejszych celów życiowych dla badanych w wieku:					
18 – 34 lata		35 – 55 lat		55 lat i więcej	
1. Wykształcenie	30%	1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	25%	1. Zdrowie własne i najbliższych	35%
2. Znalezienie pracy oraz plany mieszkaniowe	po 22%	2. Zdrowie własne i najbliższych	18%	2. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	18%
3. Założenie rodziny	19%	3. Dobrze wykształcić dzieci	17%	3. Stabilizacja polityczna, gospodarcza i społeczna	15%
4. Praca – ogólnie	18%	4. Plany mieszkaniowe	12%	4. Wspomóc, wesprzeć dzieci	13%
5. Szczęście rodzinne	12%	5. Wspomóc, wesprzeć dzieci oraz praca – ogólnie	po 11%	5. Spokojne życie oraz dobra i godna emerytura	po 8%

Miejsce zamieszkania w umiarkowany sposób wpływa na dążenia i cele badanych. Okazuje się jednak, że mieszkańcy wsi znacznie częściej niż ludność w miastach wiążą swoje aspiracje z pracą. Natomiast mieszkańcy miast trochę częściej wyznaczają sobie cele dotyczące własnej osoby. Respondenci z największych miast (powyżej 100 tys. ludności) częściej niż badani z mniejszych miejscowości mówią o finansach.

RYS. 5. DAŻENIA I CELE POLAKÓW (ZRÓŻNICOWANIE ZE WZGLĘDU NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA)

* Pominięto osoby odpowiadające „trudno powiedzieć” i odmawiające odpowiedzi

** Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać różne cele i dążenia

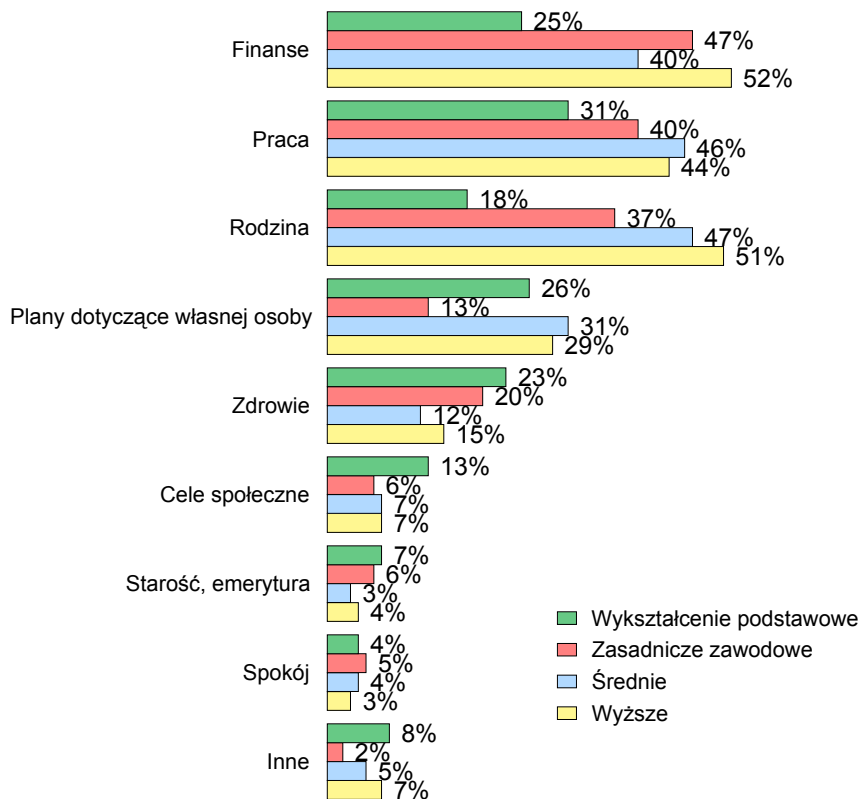
Przy porównaniu bardziej szczegółowych planów życiowych mieszkańców wsi oraz małych i średnich miast okazuje się, że hierarchia wartości i odsetki badanych wymieniających poszczególne kategorie praktycznie się nie różnią. Respondenci ze wszystkich typów miejscowości najczęściej skupiają się na dbaniu o warunki materialno-bytowe. W drugiej kolejności jest troska o zdrowie, a następnie kwestie związane z pracą, planami mieszkaniowymi i wykształceniem. Tylko w dużych miastach (powyżej 100 tys. ludności) plany mieszkaniowe są wskazywane nieco częściej, a zdrowie rzadziej. Dodatkowo wśród badanych z dużych miast jako jeden z pięciu najczęściej wymienianych celów życiowych pojawia się szczęście rodzinne.

Tabela 3

Pięć najważniejszych celów życiowych dla badanych mieszkających:					
na wsi		w mieście do 100 tys. ludności		w mieście powyżej 100 tys. ludności	
1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	20%	1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	20%	1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	21%
2. Zdrowie własne i najbliższych	18%	2. Zdrowie własne i najbliższych	18%	2. Plany mieszkaniowe	17%
3. Praca – ogólnie oraz plany mieszkaniowe	po 14%	3. Praca – ogólnie oraz plany mieszkaniowe i wykształcenie	po 13%	3. Zdrowie własne i najbliższych	14%
4. Wykształcenie	13%	4. Wspomóc, wesprzeć dzieci	12%	4. Wykształcenie oraz szczęście rodzinne	12%
5. Znalezienie pracy	11%	5. Znalezienie pracy	11%	5. Znalezienie pracy	10%

Aspiracje i cele życiowe badanych istotnie się różnią w zależności od wykształcenia. Ponad połowa respondentów legitymujących się wykształceniem wyższym (52%) nawiązuje w swoich planach do finansów. Wśród ankietowanych z wykształceniem podstawowym wspomina o nich tylko co czwarty (25%). Dążenia związane z pracą najczęściej wymieniają badani z wykształceniem średnim (46%), a najrzadziej osoby, które ukończyły jedynie szkołę podstawową (31%). Nawet to, jak często respondenci koncentrują swoje plany wokół rodziny, zależy od wykształcenia. Ponownie takie cele najrzadziej wymieniają osoby o najniższym poziomie edukacji, a ich częstość rośnie wraz z poziomem wykształcenia. Natomiast badani z wykształceniem podstawowym częściej niż pozostali skupiają się na trosce o zdrowie i celach społecznych. Obie te kategorie były nadreprezentowane także wśród najstarszych respondentów i prawdopodobnie zależność między wiekiem a osiągnięciem jedynie tego poziomu edukacji wpływa na hierarchię aspiracji badanych z wykształceniem podstawowym.

RYS. 6. DAŻENIA I CELE POLAKÓW (ZRÓŻNICOWANIE ZE WZGLĘDU NA POZIOM WYKSZTAŁCENIA)

* Pominięto osoby odpowiadające „trudno powiedzieć” i odmawiające odpowiedzi

** Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać różne cele i dążenia

Wśród pięciu najważniejszych celów osób z wykształceniem podstawowym najczęściej pojawia się zdrowie (23%). Na drugim miejscu jest natomiast chęć zdobycia określonego poziomu wykształcenia (21%). Kolejne pozycje, jednak znacznie rzadziej, zajmują w tej grupie dążenie do dbania o odpowiednie warunki materialne (13%), pragnienie stabilizacji polityczno-gospodarczej i społecznej (12%) oraz plany związane z poszukiwaniem zatrudnienia (11%).

Respondenci legitymujący się wykształceniem ponadpodstawowym najczęściej mówią o aspiracjach dotyczących warunków materialno-bytowych, jednak znaczenia przypisywane innym kategoriom wśród osób z wykształceniem zawodowym, średnim i wyższym znacząco się od siebie różnią. Dla badanych po szkołach zawodowych drugim najczęściej wymienianym celem jest zdrowie (20%), następnie realizacja planów mieszkaniowych (17%), praca (15%) i wychowanie dzieci (8%). Natomiast wśród osób z wykształceniem średnim po

warunkach materialnych pojawia się chęć zdobycia określonego wykształcenia (18%) i potrzeba znalezienia pracy (15%). W dalszej kolejności są plany mieszkaniowe (13%) i zdrowie (12%).

Dla badanych z wykształceniem wyższym plany mieszkaniowe są niemal tak samo często obiektem dążeń jak warunki materialne (odpowiednio 20% i 22%). Jako trzeci cel pojawia się w tej grupie dbanie o zdrowie (15%), a następnie wykształcenie dzieci i szczęście rodzinne (po 12%). Osoby z wykształceniem wyższym częściej niż inni badani mówią o dzieciach i założeniu rodziny.

Tabela 4

Pięć najważniejszych celów życiowych dla badanych z wykształceniem:							
podstawowym		zasadniczym zawodowym		średnim		wyższym	
1. Zdrowie własne i najbliższych	23%	1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	25%	1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	20%	1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	22%
2. Wykształcenie	21%	2. Zdrowie własne i najbliższych	20%	2. Wykształcenie	18%	2. Plany mieszkaniowe	20%
3. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	13%	3. Plany mieszkaniowe	17%	3. Znalezienie pracy	15%	3. Zdrowie własne i najbliższych	15%
4. Stabilizacja polityczna, gospodarcza i społeczna	12%	4. Praca – ogólnie	15%	4. Plany mieszkaniowe	13%	4. Dobrze wykształcić dzieci oraz szczęście rodzinne	po 12%
5. Znalezienie pracy	11%	5. Dobrze wychować dzieci	8%	5. Zdrowie własne i najbliższych	12%	5. Założenie rodziny oraz dobrze wychować dzieci	po 10%

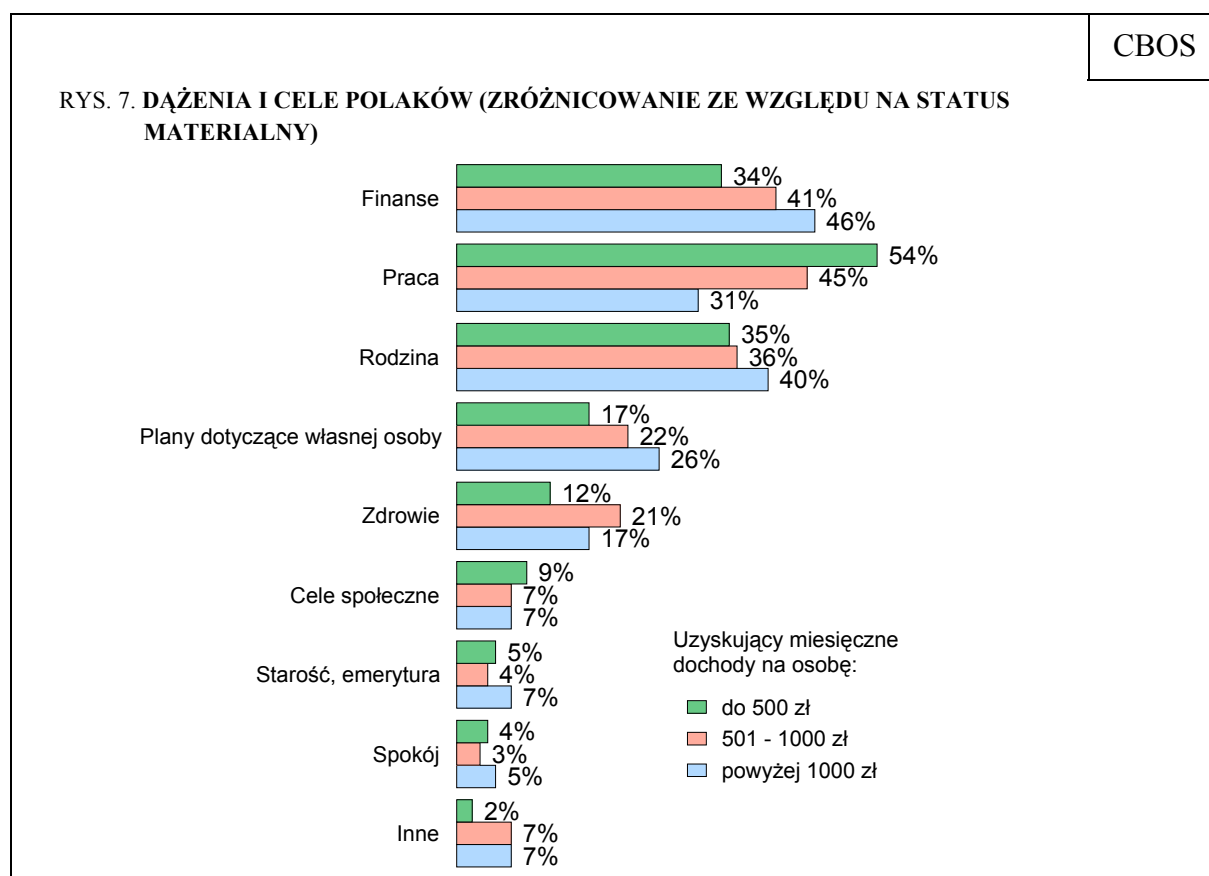
Wykształcenie w znaczący sposób różnicuje także prawdopodobieństwo stawiania sobie za cel tworzenia i rozwoju własnej działalności gospodarczej, dążenia do samorealizacji w pracy oraz w życiu osobistym i planowania podróży. Dla osób z wyższym wykształceniem wszystkie te cele są dużo ważniejsze niż dla respondentów słabiej wykształconych. Również badani o najwyższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym znacznie częściej niż znajdujący się w trudniejszej sytuacji materialnej deklarują wyjazdy i podróże jako jeden z ich celów życiowych.

Tabela 5

Wykształcenie	Odpowiedzi badanych wymieniających wśród celów życiowych			
	własną działalność gospodarczą	awans, spełnienie ambicji zawodowych	samosdoskonalenie, rozwijanie swoich pasji	wyjazdy i podróże
	w procentach			
– podstawowe	0	1	0	2
– zasadnicze zawodowe	2	0	1	3
– średnie	4	3	2	3
– wyższe	8	8	6	9

Plany życiowe są nieuchronnie warunkowane przez możliwości, dlatego nie dziwi zależność między celami i dochodami. Ponad połowa badanych uzyskujących najniższe dochody na osobę w gospodarstwie domowym (54%) koncentruje się w swoich planach na pracy, którą wymienia niespełna co trzeci z rodzin najlepiej sytuowanych (31%). Natomiast osoby w najlepszej sytuacji materialnej częściej wskazują na dążenia związane z finansami niż badani najmniej zamożni (odpowiednio 46% i 34%).

Częstość przedstawiania planów dotyczących własnej osoby rośnie wraz dochodami *per capita* w rodzinie. Ponadto badani z gospodarstw, gdzie dochody na osobę przekraczają 500 zł, częściej niż ankietowani z uboższych rodzin mówią o dbaniu o zdrowie.

* Pominięto osoby odpowiadające „trudno powiedzieć” i odmawiające odpowiedzi

** Odsetki nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać różne cele i dążenia

Wśród szczegółowych celów najuboższych respondentów na pierwszym miejscu znajduje się poszukiwanie zatrudnienia bądź ogólnie praca (po 18%). Jednak niemal równie często pojawia się potrzeba zapewnienia sobie i rodzinie odpowiednich warunków materialnych (17%). Wśród osób bardziej zamożnych pierwsze dwie pozycje zajmują warunki materialno-bytowe i zdrowie. Plany mieszkaniowe znalazły się na trzecim miejscu we wszystkich grupach dochodowych (wśród badanych z gospodarstw o najniższych dochodach *per capita* wraz ze zdrowiem).

Tabela 6

Pięć najważniejszych celów życiowych dla badanych o dochodach na osobę w gospodarstwie domowym:					
do 500 zł		501 – 1000 zł		powyżej 1000 zł	
1. Znalezienie pracy oraz praca ogólnie	po 18%	1. Zdrowie własne i najbliższych	21%	1. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	22%
2. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	17%	2. Odpowiednie warunki materialno-bytowe	20%	2. Zdrowie własne i najbliższych	17%
3. Plany mieszkaniowe oraz zdrowie własne i najbliższych	po 12%	3. Plany mieszkaniowe	15%	3. Plany mieszkaniowe	15%
4. Wykształcenie	11%	4. Wykształcenie	13%	4. Szczęście rodzinne oraz wspomóc, wesprzeć dzieci	po 12%
5. Stabilizacja polityczna, gospodarcza i społeczna	9%	5. Znalezienie pracy	12%	5. Praca ogólnie	9%

Cele Polaków koncentrują się najczęściej wokół finansów, pracy i rodziny. Co piąty badany dąży do zapewnienia odpowiednich warunków materialnych sobie i swoim bliskim, a co dziesiąty zamierza szukać pracy. Respondenci często mówią również o dbaniu o zdrowie, swoich planach mieszkaniowych oraz chęci osiągnięcia określonego poziomu wykształcenia.

Aspiracje są uwarunkowane różnymi czynnikami społeczno-ekonomicznymi. Najsilniej wpływa na nie wiek, który pozwala określić, na jakim etapie życia znajduje się jednostka. W orientacjach życiowych ludzi młodych na plan pierwszy wysuwa się pragnienie zdobycia określonego poziomu edukacji, a za nią chęć znalezienia pracy, posiadania domu

lub mieszkania i założenia rodzin. Wśród starszych badanych najczęściej pojawiają się dążenia do zapewnienia sobie i rodzinie odpowiednich warunków materialnych i dbania o zdrowie (szczególnie po 55 roku życia). Dla osób w wieku średnim bardzo ważne jest także wykształcenie dzieci i zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych. Natomiast najstarsi respondenci mówiąc o aspiracjach, poza zdrowiem i warunkami materialnymi, często nawiązują do potrzeby poprawy sytuacji w kraju i na świecie. Ponadto często koncentrują się na pomocy dzieciom i pragnieniu spokojnego życia oraz otrzymywaniu godnej emerytury.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK

Tabela 1

		Ludzie mają rozmaite dążenia, cele, chcą osiągnąć coś, na czym im szczególnie zależy. Czy Pan(i) ma jakieś dążenia, cele?		Liczba osób
		Tak	Nie	
		%	%	
Ogółem		75	25	983
Płeć	Mężczyźni	74	26	469
	Kobiety	76	24	514
Wiek	18-24 lata	94	6	129
	25-34	91	9	174
	35-44	86	14	152
	45-54	78	22	173
	55-64	62	38	170
	65 lat i więcej	46	54	185
Miejsce zamieszkania	Wieś	72	28	377
	Miasto do 20 tys.	67	33	129
	20-100 tys.	80	20	192
	101-500 tys.	79	21	155
	501 tys. i więcej mieszk.	77	23	130
Wykształcenie	Podstawowe	55	45	247
	Zasadnicze zawodowe	78	22	252
	Średnie	80	20	329
	Wyższe	89	11	155
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	91	9	87
	Średni personel, technicy	74	26	42
	Pracownicy adm.-biurowi	82	18	60
	Pracownicy usług	90	10	68
	Robotnicy wykwalifikowani	82	18	114
	Robotnicy niewykwalifik.	71	29	50
	Rolnicy	71	29	53
	Pracujący na własny rach.	79	21	34
Bierni zawodowo	Renciści	67	33	63
	Emeryci	50	50	222
	Uczniowie i studenci	94	6	80
	Bezrobotni	81	19	56
	Gospodynie domowe i inni	92	8	54
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	78	22	131
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	93	7	85
	sekt. prywat. poza rolnict.	85	15	209
	prywatnym gosp. rolnym	76	24	46
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	80	20	158
	501-750	73	27	127
	751-1000	69	31	192
	1001-1500	73	27	162
	Powyżej 1500 zł	83	17	135
Ocena własnych war. mater.	Złe	73	27	123
	Średnie	73	27	461
	Dobre	78	22	399
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	64	36	55
	Raz w tygodniu	72	28	463
	1-2 razy w miesiącu	80	20	181
	Kilka razy w roku	80	20	198
	W ogóle nie uczestniczy	75	25	86
Poglądy polityczne	Lewica	71	29	148
	Centrum	77	23	303
	Prawica	77	23	323
	Trudno powiedzieć	70	30	209